

Opplev naturgleden - aktivitetsrapport 2019

Med støtte fra Miljødirektoratet sin støtteordning «Tilskudd til friluftaktivitet» har Naturvernforbundet i 2019 gjennomført en rekke turer, arrangementer og kampanjer for å få folk ut og oppleve naturen.

Totalt har vi hatt omtrent 3400 personer på tur og ulike aktiviteter. Av disse er over halvparten barn og unge, samt noen med innvandrerbakgrunn. I tillegg mener vi at vårt informasjonsarbeid inspirerer mange flere til å dra ut på tur alene.

Humlas godtepose

I 2019 har vi distribuert flere tusen poser som vi kaller «Humlas godtepose». Posene inneholder økologiske frø av kornblomst eller ringblomst, som er planter som pollinatorer liker og står oppført på blomstermenyen for pollinerende insekter (<https://blomstermeny.no/>). Vi har sendt «Humlas godtepose» til lokallag over hele landet, som igjen har delt dem ut ved foredrag og andre arrangementer. Vi har også delt dem ut til hundrevis av besøkende til hagemessa i Lillestrøm. I perioder har vi hatt kampanjer på sosiale medier der folk har fått tilsendt «Humlas godtepose» hvis de har blitt «humlevenn» eller medlem i Naturvernforbundet. På denne måten har vi kunnet holde kontakten og inspirert folk videre.

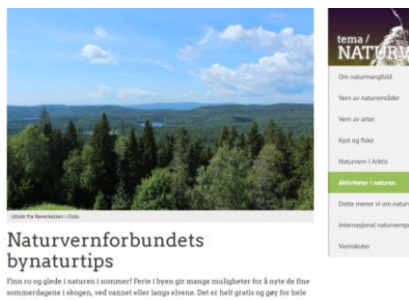
Tilbakemeldingen fra medlemmer og lokallag er at svært mange tilbringer tid ute i hagen sin for å plante disse blomsterfrøene, og dermed gjør hagen sin mer naturvennlig, og får vært ute i frisk luft og i aktivitet.

Turtips i sosiale medier

På Naturvernforbundets nettsider har vi laget en oversikt med turtips i de store byene: <https://naturvernforbundet.no/aktiviteter-i-naturen/naturvernforbundets-bynaturtips-article39462-1415.html>

Deretter delte vi disse turtipsene bredt i sosiale medier, blant annet mange poster på Naturvernforbundets Facebook-side som har over 54 000 følgere. Det har fått god respons, og selv om det er vanskelig å vite nøyaktig hvor mange mennesker og familier som har vært ute i naturen på grunn av tipsene, mener vi at det er god dekning for å si at dette har bidratt til å inspirere og hjelpe folk ut i naturen i sommer.

Konkurransesementet med å kåre det beste naturbildet osv. ble ikke gjennomført, da det ble et avbrudd halvveis i prosjektet pga. bytte av prosjektleder, og vi fokuserte på å dele turtips og tilrettelegge for aktiviteter i lokallagene.

Aktivitetstur til Herøya og Monsøya

Naturvernforbundet i Agder har hatt to oppryddingsturer i skjærgården i Søgne til Herøya, 20.10 og Monsøya 01.12. Turene ble gjennomført over 3,5 timer med båttransport. Begge øyene har interessant historie og variert natur, brokker av dette ble det samtalt om under turen og i matpausene.

Naturvernforbundet har for øvrig et oppdrag fra fylkesmannen med skjøtsel av ei strandeng på Herøya for å spre utbredelsen av plantene strandrødtopp og dverggylde. Da vi sto på enga og snakket om dette, kom ei havørn seilende over oss til stor glede for oss alle.

De store volumene med avfall (særlig mye isopor, inngrodd i torv og under vegetasjon) har blitt fjernet tidligere. Nå er det i all hovedsak nytilførsel av plast, særlig etter pålandsvind. Det er små volum, men stort i antall, i all hovedsak mindre plastbiter som ligger i strandbeltet sammen med oppkastet tang.

Til Herøya var det 25 og til Monsøya 20 deltakere.

Naturgledetur med Herdla museum

Siste søndag i mars 2019 var en ivrig gjeng med naturinteresserte på fuglevandring på Herdlavalen i nydelig vårvær. Vi var så heldig å få se blant annet vipe i fluktspill, en flokk med stær i formasjonsflyving, og tre sjeldne sjøorrer. Naturveileder Lars Ågren ved museet guidet oss ut til fugletårnet. Alle de ca. 30 frammøtte fikk deilig økologisk ungarsk hønsesuppe i peisestuen, før vi gikk videre i programmet.

Fagdirektør Stein Byrkjeland holdt et foredrag om forvaltningen av Herdla naturreservat, og alle de positive tiltakene de har fått til sammen med grunneier. Dessverre fikk vi også en aha-opplevelse, med hvor mange som ferdes på kryss og tvers på dyrket mark. Dette kan forstyrre fuglenes hekking i mange uker frem til ferdselsforbudet trer i kraft. Vi ble oppfordret til å være varsomme så fuglene kan hekke uforstyrret.

Naturglededag i Elverum

Arrangementet var lagt til Damtjernet (Stortjernet) v/ «Søsterhytta» øst i Elverum kommune. Vi valgte å la fuglekasseverkstedet være én av aktivitetene på naturglededagen. Området rundt «Søsterhytta» ved Damtjernet er forholdsvis sentrumsnært og er godt egnet for et naturgledearrangement; det er lett tilgang til både innsjø, bekk, myr og forskjellige skogtyper.

Dagen ble fylt med disse aktivitetene: Undersøkelse av dyrelivet i tjernet ved hjelp av håver, plastbakker forstørrelsesglass og stereolupe; En natursti der deltagerne ble kjent med norske fugler og pattedyr; En natursti med våre ti uglearter; Studie av insekter og smådyr i skogbunnen ved hjelp av fallfeller; Studie av planter i skogbunnen, med vekt på lyng, moser og lav; En post der vi forklarte viktige økologiske prosesser i skog: samspillet mellom trærne, plantene i skogbunnen og soppene; Vi besøkte noen av kassene i fuglekassestien til Elverum lokallag av Norsk Ornitologisk Forening; Fuglekassesnekring; Båltenning, grilling og mat og kos rundt bålet.

Målgruppen var alle naturinteresserte i Elverum og nabokommunene, men arrangementet var spesielt rettet mot barn. I Elverum er det mange innvandrere. I år tok vi et ekstra initiativ for å få

disse med på arrangementet. Vi inngikk et samarbeid med Elverum Læringscenter, som har over 200 elever, og la til rette (det gjelder særlig transport) for at barnefamilier med innvandrerbakgrunn kunne få anledning til å bli med på arrangementet.

Én familie med innvandrerbakgrunn deltok på naturglededagen. Samlet antall deltagere var 45, som var en betydelig økning, sammenlignet med arrangementet i 2018.

Nei til rasering av Øksnesmarka + Rydd ein holme

"Nei til rasering av Øksnesmarka", der Naturvernforbundet Nordhordland er initiativtaker, arrangerte åpent møte torsdag 4. april på Austrheim samfunnshus. Møtet var godt besøkt med om lag 80 fram møtte, bl.a. de politiske partiene der flere holdt appeller til støtte for Øksnesmarka. Et interessert og engasjert publikum fikk høre faglig sterke innlegg fra bl.a. SABIMA og Synnøve Kvamme i Naturvernforbundet. Mange, inkl. fire fra Høyre sitt lokallag inkl. ordfører kandidaten, skrev under på støtteoppropet for Øksnesmarka. Underskriftskampanjen har samlet nesten 700 underskrifter som ble overlevert den sittende Ap-ordføreren i kommunestyret i slutten av april. Dessverre vedtok likevel kommunestyret med Ap i spissen og med oss som skuffede tilhørere å bygge ut Øksnesmarka med 10 mot 7 stemmer.

Pollinerende insekter og slåttemark

Vi har hatt 1 barnehage på humleundervisning med humlekassesnekring og 4 skoleklasser på undervisning om humler og pollinerende insekter. Totalt 75 barn. I tillegg har vi arrangert humleundervisning med humlekassesnekring for deltagere i et sommerskoletilbud; Kongesommer. Her deltok 50 barn, og hvert barn snekret en humlekasse. Vi har også hatt humleundervisning og humlekassesnekring for 9 barn i Barnas Røde Kors.

Det er gjennomført 2 arrangement med humletema på Mostun; et humlekasseverksted i april og en humlevandring i august. I tillegg er det arrangert en åpen familiedag på Orre med tema humler. Totalt er det registrert 327 deltagere ved disse arrangementene.

Søndag 16. juni ble det arrangert slåttedag og småkrypsafari på Mostun med Jan Stenløkk frå Norsk Zoologisk Forening (insekter), Leiv Krumsvik, Norsk Botanisk Forening og Erik Thoring.

Arrangementet startet på slåttemarken ved Mostun der Leiv Krumsvik identifiserte de vanligste sørnorske slåttemarksplantene. Bruk av tradisjonelle redskaper, langhorv, stutthorv og sigd, ble demonstrert. Deretter ble deltakerne tildelt insekthover og dro på insektjakt i nærområdet. Det ble

gode fangster særlig av humler og sommerfugler. Fangstene ble studert og artsbestemt i mikroskop av Jan Stenløkk. Totalt 110 deltakere, med en klar overvekt av barn.

Naturglede- og folkehelsestur til Lien økologiske urtegård

Lien gård er vel kjent for sin kunnskap om villevende nyttevekster og for sin omfangsrike hage med ca. 200 forskjellige urter og grønnsaker, samt drivhusene til planteavl og dyrkingen av mer varmekjære planter sommerstid. Naturvernforbundet i Troms arrangerte tur til gården. Vi snakket om frø, såing, om jord og kompostering, vi både luktet og smakte og diskuterte lys og temperatur. Vi var innom tørkeriet og gårdsbutikken og lærte om hvilken type urter man trengte og blandingsforholdene til enkelte produkt. Dessverre gjorde uforutsette omstendigheter og dårlig vær til at kun tre personer deltok, alle tillitsvalgte i fylkeslaget. Det var likevel en veldig fin tur.

Sommertreff på Drageid

Naturvernforbundet i Trøndelag samlet seg helga 10.–12. juni til sommertreff på idylliske Drageid mellom Osen og Flatanger. Det dystre bakteppet med raseringa av Sørmarkfjellet inspirerte de rundt 30 deltagerne til å kjempe videre.

Naturen er vakker ytterst mot havet mellom Flatanger og Osen. Her har folk bodd siden steinalderen og her har hubroen hekket i tusenvis av år. Bakteppet for at man møttes her er imidlertid dystert: Trønder Energi er i gang med å bygge anleggsvei opp til Sørmarkfjellet og anleggsmaskinene går hver dag – det som nå er inngrepsfri natur gjøres om til vindindustrianlegg. Vi hadde foredrag med naturfotograf Wenche Myhre, Sverre Lundemo fra WWF, Kari Merete Andersen ga oss en innføring i den lokale kampen mot vindkraft i Flatanger, Hanna Nyborg Støstad om framtidens evolusjon, og Mads Løkeland om energipolitikk. Så dro vi på fjelltur i Sørmarkfjellet og da ble det også med folk som ikke var med på hele treffet. Det er selvfølgelig med blandede følelser å gå på tur i et område som kanskje blir utbygd, men det å oppleve det flotte fjellandskapet gav oss virkelig lyst til å stå på videre for saken.

På søndag tok vi en tur til Skjellådalen naturreservat – et sammenhengende område med boreal kystregnskog. Her er det planer om veiutbygging, men deltagerne på turen var skjønt enige om at akkurat det er helt uaktuelt. Det var også aktiviteter for barn på dagtid med fokus på plastproblematikk. På kveldende var det middag og leirbål med gitar og gode historier. Lørdag kveld fikk vi også en guidet tur til en gammel steinalderhule med didjeridookonsert av Ingolv Dørum.

Blomsterenger v/ Øvre Fossum gård

I hagen ved Øvre Fossum gård i Groruddalen i Oslo er det satt i gang et prosjekt for å skape en humlevennlig blomstereng. I løpet av 2019 har vi hatt to «grønne kafeer» med oppstart av prosjektet, samt en dugnad der vi sådde humlevennlige blomsterfrø. Vi er godt fornøyd med oppstarten, som har samlet ca. 50 deltakere i nærmiljøene Haugerud/Trosterud/Ellingsrud i bydel Alna. Vi fortsetter å planlegge nye grønne nabolagskafeer i 2020, med spredning til de andre bydelene i Groruddalen - Bjerke, Grorud og Stovner. Det blir også flere dugnader og jobbing med blomsterenga.

BLOMSTERENG – HVORDAN?

Lyst til å dyrke insektvennlige vekster? Omakse plen til blomstereng?

Gro Hilde Jacobsen, rådgiver innen urbant landbruk og biologisk mangfold fra Bymiljøetaten's klima- og miljøavdeling, innleder om hvordan vi går fram for å få til en vellykket blomstereng - og hvordan vi kan sanke frø i nærområdet.

Det blir god anledning til å stille spørsmål og utveksle erfaringer. Om du kan litt eller ingenting, her kan du inspireres og lære!

Deltakerne oppfordres til å ta med villblomster med modne frø. Vi bretter frøkonvolutter og deler frø så langt vi rekker.

Det blir enkel servering. Ta med (suppe-)kopp, asjett og bestikk. Kom gjerne en halvtime før hvis du vil kikke rundt i drivhuset og hjelpe til med litt praktisk.

Påmelding innen 15. september til: Astrid Kjellevold pinner@trusef.no tlf 41 32 39 69

«Grønne nablagskaféer» er et prosjekt som starter i Videregående skole med støtte fra Grønne midler i bydel Gamle Oslo og Oslo europeisk miljøvektordag 2019. se <https://www.facebook.com/Grønne-nablagskaféer>

<https://www.facebook.com/Grønne-nablagskaféer>

Vårt mål er å skape grønne nablagskaféer i hele Groruddalen ved å inspirere til nye grønne prosjekter og danne nettverk mellom enkeltpersoner, organisasjoner og bydelene. **Bli med du også!**

GRØNNE NABOLAGSKAFÉER Torsdag 19. september kl 18-20
STED: Dr. Dedichens drivhus, Trøsterud
ARRANGØR: Naturvernforbundet i Groruddalen og Dr. Dedichens drivhus.

Jubileumsmarkering Møre og Romsdal 50 år, Rauma 30 år

Laurdag 11. mai 2019: 29 deltakere frå Miljøagentene, Barnas Turlag og Naturvernforbundet i Rauma rydda strand. Kulturskolens kunstlever har seinare arbeidd med plastavfall for å lage kunstutstilling av ein del slikt avfall.

Laurdag 31. august 2019 ved Tindesenteret: Framandart-tur, ca. 10 deltakere.

Søndag 1. september 2019: Tur til Husnebbu, 8 deltakere. Vi transporterte oss opp mot Kavlisetra og gikk i fjellet til Husnebbu og tilbake igjen. Ein del areal i området har vore aktuelt for regulering til hytter. Det er vidare eit kulturlandskap der det framleis blir beita noko, og vi såg på floraen og ulike naturtypar. Mellom anna såg vi på sprenging av gran i området, og la desse inn på www.artsobservasjoner.no.

Bynaturens dag

Bynaturens på Huseby ble arrangert 2. juni. Arrangementet samlet mellom 130–150 deltakere. Svært mange barnefamilier deltok. Initiativet kom opprinnelig fra Luka Natassja Olsen. En ung, ivrig og engasjert naturverner og biolog fra Oslo Vest. Formålet var å skape en morsom og spennende aktivitetsdag for barn, unge og voksne i bydelen Vestre Aker, men også for folk fra andre bydeler. Bynaturens dag bestod av ulike naturbaserte aktiviteter som skulle gi kunnskap og innsikt i områdets naturkvaliteter. Formålet var bl.a. et ønske om at flere kan oppleve og se verdien av biologisk mangfold (planter, dyr, sopper, insekter) i nærnaturen, lære hvorfor dette er viktig og vite hva man som enkeltperson kan gjøre for å opprettholde artsmangfoldet i bydelen. Arrangementet skulle inngå i aktiviteter under Oslo som Europas miljøhovedstad i 2019.

Værgudene var på vår side med sol og varme. Arrangementet var lagt opp som en aktivitetsløype gjennom deler av Mærradalen og Husebyskogen med ulike stasjoner. De frammøtte hadde muligheter for delta i en artsjakt der oppgaven var å finne flest plante-, dyre- og sopparter i løpet av et visst tidsrom. Deltakere ble delt i grupper og fanget insekter eller brukte mobiltelefonen for å ta bilde av planter, sopp eller spor de har funnet. Feltbiologer med ulik ekspertise hjalp til med å identifisere artene. Man kunne også være med på en humlevandring. En stasjon var avsatt til en slåttedugnad. Her kunne deltakerne også prøve seg på å slå med ljà. En stasjon var et maleverksted hvor det var meningen at barn og unge kunne male eller tegne inntrykk fra dagen og naturen i Mærradalen og Husebyskogen. Aktiviteten var et samarbeid med Røa bibliotek. Røa bibliotek stilte ut resultatene av barnas arbeid. I tillegg til dette hadde man en eget bord og stasjon for fremmede arter og for insekter med representanter fra Norsk etnomologisk forening.

Vi opplevde at man oppnådde det man hadde satt seg fore. Å skape en trivelig og interessant familiedag der både barn og voksne fikk oppleve og erfare hva Mærradalen og Husebyskogen har å by på av vernet natur, sjeldne arter og naturmangfold. Alt i alt et svært vellykket arrangement som med hell kan gjentas.

Naturgledearrangement i Rogaland

I Rogaland har vi i 2019 gjennomført 11 naturgledearrangement i direkte regi av NNV Rogaland:

21.1: Bålpanne og refleksløype (60 besøkende)

3.2 : Verdens våtmarksdag (også rapportert under fuglekassemidler) (500 besøkende)

14.2: Flaggermuskveld (35 besøkende)

10.3: Oppdrag fuglekasse (også rapportert under fuglekassemidler) (500 besøkende)

14.3: Bålpanne- og filmkveld (25 besøkende)

28.4: Humlekasseverksted (250 besøkende)

5.5: Familiedag på Dyrsnes gård (mange, og spredt deltagelse, så ikke estimert besøkende)

11.5: Herbariumverksted med stofftrykk (25 besøkende)

24.5: Flaggermusvandring (20 besøkende)

29.5: Fortellerforestilling om fugler (30 besøkende)

16.6: Småkrypsafari og slåttedag (110 besøkende)

I tillegg har det vært 13 naturgledearrangement i kafeens åpningstid, der NNV Rogaland gjør forberedelsene og selve gjennomføringen er dekket inn av kafévaktene:

5 dager med natursti (totalt 373 besøkende)

3 dager med fugleverksted (totalt 168 besøkende)

2 dager med sommerleker (totalt 127 besøkende)

1 dag med karsesåing (50 besøkende)

1 dag med verksted med fastelavensris (90 besøkende)

1 dag med naturleker (18 besøkende)

Til sammen over 2300 besøkende!

Alle arrangementene over er rettet mot barnefamilier og er gjennomført i Stavangerområdet (de fleste på Mostun).

Ellevandring langs Langedalselva

Ekskursjon til Langedalselva i Hellesylt, frå Karbø bru mot utosen i Storfjorden, et vassdrag som er trua av utbygging. Deltakarar var 20 personar frå Søre Sunnmøre, om lag halvparten frå Ørsta / Volda og kjende medlemar. Turen var ikkje eigna for dei minste borna, det kom ein i grunnskolealder, då i følge med far sin. Tre-fire andre ungdomar like under 20-årsalderen med. Snittalderen på deltakarane lågare her enn i dei to største turane vi har skipa til siste året. Altså heller ikkje mange pensjonistar, truleg ingen over 70. Flott tur, vi nådde gjennom lengste turen med alle deltakarane tidsnok. Elva var stri og breiddane ofte høge og stupbratte. Passasjene tronge og med lause stein innimellom. Likevel ikkje krevjande over krav til å vere fjellvande, varsame og hjelpande for andre. Dette gjekk fint!

Fuglevandring i Skorgeura naturreservat

Vi fintalde 88 frammmøtte: eit tital eldre born og unge under 20 år og vel så mange over 70. Medianen låg vel kring 60 år, med røynde kvinnelege turgåarar over 50 år som typiske deltakarar. Men det var kring 30 deltakarar i yngre familiegrupper. Samla sett var det nok oppunder 100 innom, for det kom og eit par turparti ned dalen i møte med oss frå bygdene Liadal og Vartdal, og somme gjekk heim den vegen.

Klokka 15 med solskin var ikkje beste fuglesongtida, men det betra seg etter kvart oppover i dalen. Lauvet var langt nok sprotte til at det ikkje var lett å få syn på dei ulike songarane for mange av gangen. Beste synet for alle var ei havørn som sirkla over dalen for oversyn over følgjet – men det er ikkje noko særsyn her. Artsmangfaldet var ikkje nett så synleg – det var dei vanlege songarane og fire trosteartar. Men hakkespettartane fekk vi litt oversyn over – men tolka gjennom Alv Ottar si attkjenning og attgjeving av songen (skrika). Etter eit par timar fall nok mange av og snudde eller gjekk vidare innover og heim, men ei hard kjerne på om lag 30 var med innover dalen ovanfor ura gjennom fjellbjørkbeltet til Skorgesetra på snaufjellet var synleg.

Åpen slåttedag på Kalle

Lokallaget for Lofoten arrangerte i samarbeid med grunneiere, Vågakallen Småbruk, slåttedag på Kalle 3. august 2019. Det er gammel slåttemark som har blitt restaurert siden 2016 i henhold til utarbeidet skjøtselplan. 35 personer inklusive arrangør møtte opp til slåttedagen, og det var meget god stemning og mye latter. Folket i Lofoten ble invitert til å delta i slått og hesjing på engen og uformelt sosialt samvær.

Det ble holdt korte innlegg:

- Landbruksrådgivningen i Lofoten v/Are Johansen: Slåttemarkens oppgang, nedgang og fremtid
- Naturvernforbundet v/Generalsekretær Maren Esmark: Biologisk mangfold
- Grunneier v/Bill Gradin forteller om restaurering av slåttemark som er støttet av Fylkesmannen i Nordland.

Fokus for dagen var å fortelle om slått og dets betydning for biologisk mangfold. Spesielt viktig var sikkerhet ved håndtering av ljå. Lofotposten laget en reportasje om dagen. Vi er svært fornøyde med dagen og ser frem til et nytt arrangement neste år.

Oppdrag fuglekasse

Oppdrag fuglekasse er et prosjekt som er delvis sponset av Sparebankstiftelsen DNB og delvis Miljødirektoratets midler. I 2019 har det vært svært vellykket, med omtrent 50 arrangementer i hele landet hvor familier har snekret rundt 2000 fuglekasser. Arrangementene er ofte holdt i samarbeid med andre arrangementer for å tiltrekke flest mulig folk, for eksempel Eplefestivalen på Hvaler. Det er også en aktiv Facebook-gruppe «Oppdrag fuglekasse» som viser at mange snekrer fuglekasser på eget initiativ hjemme og henger dem opp i naturen.

